

Szociológia III

Társadalmi struktúra és rétegződés

Tematika és tételek

1, Ferge Zsuzsa: Társadalmunk rétegződése

Ferge Zsuzsa : Társadalmunk rétegződése, KJK Bp 1969, 77-138 old

2, Ferge Zsuzsa a jelenkori társadalmi egyenlőtlenségekről

Ferge Zsuzsa: Struktúra és egyenlőtlenségek a régi államszocializmusban és az újkapitalizmusban, Szociológiai Szemle, 2002/4 9 -33 old vagy itt:

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch05s03.html

Ferge Zsuzsa: Struktúra és szegénység in Társadalmi metszetek, sz: Kovách Imre Napvilág, 2006, 479-500 old.

3, Kemény István a munkásosztály rétegződéséről és magyarországi cigányokról

Kemény István: A magyar munkásosztály rétegződése, Szociológia 1972/1 36.48 old

Kemény István – Havas Gábor: A magyarországi romákról, Szociológiai Szemle, 1995/3

4, Kolosi Tamás a kései szocializmus társadalmáról és a poszt-szocialista társadalom egyenlőtlenségeiről

Kolosi Tamás: Tagolt társadalom, Gondolat, Bp, 1987, 89-220 old

Kolosi Tamás: Terhes babapiskóta, Osiris, Bp 2000 a következő részek:

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch05s04.html

5, Szelényi Iván az új osztályról, az értelmiség hatalomra jutásáról

Konrád György – Szelényi Iván : Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz Bp 1989, Gondolat, 178-312 old

Szelényi Iván : Új osztály, állam, politika, Bp Európa, 1990, 51-96 oldal

Konrád György – Szelényi Iván: Értelmiség és dominancia a posztkommunista társadalmakban. Politikatudományi Szemle, 1991/1 9-28 old

Szelényi Iván: A kelet-európai újosztály-stratégia távlatai és korlátai: Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz önkritikus felülvizsgálata (1986-87) itt:
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch03s05.html

6, Szelényi polgárosodás modellről és a poszt-szocialista társadalomról

Szelényi Iván: Harmadik út? Polgárosodás a vidéki Magyarországon. Bp Akadémiai K, 1992, 65-92 old

Szelényi Iván : Menedzserkapitalizmus, Magyar Lettre International, 1995/19, 21-29

Szelényi Iván: A posztkommunista társadalom, Magyar Tudomány/1996/4 385-402

7, Blau rétegződés elmélete

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch06s02.html

8. Az EGP modell

Robert Erikson – John H. Goldthorpe: A kutatás elméleti alapja, adatai és stratégiája

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch03s06.html

9, Bourdieu rétegződés elmélete

Pierre Bourdieu: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch04.html

10, Sruktúra és hálózatok

Szántó Zoltán: Rétegződés vagy/és struktúra

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch06.html

Mark Granovetter: A gyenge kötések ereje: A hálózatelmélet felülvizsgálata

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch06s03.html

Angelusz Róbert – Tardos Róbert: Hálózatok a magyar társadalomban

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/ch06s05.html

TANTÁRGYI TEMATIKA

A tantárgy címe: Miliók, szubkultúrák, életstílusok
A tantárgy kódja: BTSZA202BA
A szak megnevezése (N/L): Szociális munka BA, Nappali
Az oktató neve: Sipos Flórián

A tantárgy oktatási céljainak lényegi összefoglalása

A tantárgy célja, hogy megismertesse a hallgatókat a miliő- és szubkultúrakutatások főbb szakaszaival (chicagói iskola, brit szubkultúrakutatások, poszt-szubkultúrák), és rokon fogalmaival (klubkultúrák, neo-törzsek, ifjúsági kultúrák, ízléskultúrák, fogyasztó csoportok). A félév során a hallgatók betekintést nyernek a társadalmi rétegződés kutatásának társadalmi cselekvés-orientált megközelítéseibe, (AIO kutatások, életstílus-csoportok), a miliő- és szabadidő-kutatásokba. A félévet egy szabadon választott szubkultúra vagy ízléskultúra önálló, empirikus kutatáson alapuló elemzésével és zárthelyi dolgozatokkal teljesítik a résztvevők.

Követelmények

- szemináriumi beszámoló
- egy szemináriumi beszámoló opponálása
- szemináriumi dolgozat (ld. lent)
- rendszeres részvétel a szemináriumon (Igazolás nélkül max. 3 órát lehet mulasztani)

Szemináriumi dolgozat

- terjedelem: 12 oldal, 12-es betűméret, 1,5-ös sorköz, 2,5-ös margó, normál betűköz
- lábjegyzetek és bibliográfia, egy hivatkozási szabvány következetes alkalmazásával (tanszéki szakdolgozati hivatkozási rendszer használata szükséges)
- tartalomjegyzék, kutatási kérdés vagy hipotézis
- interjúvázlat, amely megjeleníti a kutatási dimenziókat
- 2 interjú begépett szövege

Értékelés

- opponálás: 20%
- szemináriumi beszámoló: 20%
- szemináriumi dolgozat: 40%
- zárthelyi dolgozat: 20%

A félév tematikája

1. szeminárium címe: Témaválasztás, bevezetés. A szemináriumi dolgozat felépítése. Hivatkozási rendszerek, a kutatás forrásai.

2. szeminárium címe: A szubkultúrakutatások első hulláma: a chicagói iskola.

Kötelező irodalom:

1. Kacsuk Zoltán (2005): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo törzsek. Budapest, *Replika* 53: 91–110.

2. Howard S. Becker (1974): A kívülállók. Tanulmányok a devianciaszociológiai probléma köréből. In: Andorka Rudolf - Buda Béla - Cseh Szombathy Béla (szerk.): *A deviáns viselkedés szociológiája*. Budapest, Gondolat Kiadó

Ajánlott irodalom:

1. Cohen Albert. K. (1969): A szubkultúrák általános elmélete. In: Huszár T. - Sükösd M. (szerk.): *Ifjúságszociológia*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

3. szeminárium címe: A szubkultúrakutatások második hulláma: a birminghami iskola

Kötelező irodalom:

1. Kacsuk Zoltán (2005): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo törzsek. Budapest, *Replika* 53: 91–110.

2. RácZ József (1998): A '80-as évek ifjúsági szubkulturái Magyarországon. In RácZ J.: *Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák: Válogatott tanulmányok*. Budapest, Scientia Humana

3. Hebdidge, Dick (1995): A stílus mint célzatos kommunikáció. *Replika* 17–19: 181-200.

4. szeminárium címe: A szubkultúrakutatások harmadik hulláma: poszt-szubkultúrák

Kötelező irodalom:

1. Kacsuk Zoltán (2005): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo törzsek. Budapest, *Replika* 53: 91–110.

2. Szapu Magda (2002): *A zűrkorszak gyermekei. Mai ifjúsági csoportkultúrák*. Budapest: Századvég Kiadó

5. szeminárium címe: A szubkultúrakutatások újraértelmezése, neo-törzsek

Kötelező irodalom:

1. Kacsuk Zoltán (2005): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo törzsek. Budapest, *Replika* 53: 91–110.

2. Andy Bennett (2005): Szubkultúrák vagy neo-törzsek? A fiatalok, a stílus és a zenei ízlés közötti kapcsolat újragondolása. *Replika*: 53: 127-143.

Ajánlott irodalom:

Hodkinson, Paul (2002): *Goth: Identity, Style and Subculture*. Oxford, New York: Berg

6. szeminárium címe: Az életmódkutatások lehetséges területei.

Kötelező irodalom:

1. Valuch Tibor: *Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében*. Budapest: Osiris, 2001.

2. Utasi Ágnes: *Családok és életstílusok*. Budapest: MTA PTI, 1991.

7. szeminárium címe: Nemzetközi életmód-kutatások. Bourdieu, angolszász kutatások. Ulrich Beck kockázat társadalma és Gerhard Schulze élménytársadalma. Zárthelyi dolgozat (Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete, Életmód fejezet.)

Kötelező irodalom:

1. Ulrich Beck: Kockázat-társadalom: Út egy másik modernitásba. Budapest, Századvég, 2003. VAGY Uő.: "Túl renden és osztályon." In *A társadalmi rétegződés komponensei*, szerk. Angelusz R., 418-468. Budapest: ÚjMandátum, 1997.
2. Gerhard Schulze élménytársadama. Schultze, Gerhard: "Élménytársadalom" *Szociológiai figyelő* 1-2. sz.:135-157.

8. szeminárium címe:Szemináriumi dolgozatok bemutatása és opponálás.

9. szeminárium címe:Szemináriumi dolgozatok bemutatása és opponálás.

10. szeminárium címe:Szemináriumi dolgozatok bemutatása és opponálás.

11. szeminárium címe:Szemináriumi dolgozatok bemutatása és opponálás.

12. szeminárium címe: Szemináriumi dolgozatok bemutatása és opponálás.

Irodalomjegyzék:

Ulrich Beck: Kockázat-társadalom: Út egy másik modernitásba. Budapest, Századvég, 2003. VAGY Uő.: "Túl renden és osztályon." In *A társadalmi rétegződés komponensei*, szerk. Angelusz R., 418-468. Budapest: ÚjMandátum, 1997.

Howard S. Becker (1974): A kívülállók. Tanulmányok a devianciaszociológiai probléma köréből. In: Andorka Rudolf - Buda Béla - Cseh Szombathy Béla (szerk.): *A deviáns viselkedés szociológiája*. Budapest, Gondolat Kiadó

Andy Bennett (2005): Szubkultúrák vagy neo-törzsek? A fiatalok, a stílus és a zenei ízlés közötti kapcsolat újragondolása. *Replika*: 53: 127-143.

Cohen Albert. K. (1969): A szubkultúrák általános elmélete. In: Huszár T. - Sükösd M. (szerk.): *Ifjúságszociológia*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Hebdidge, Dick (1995): A stílus mint célzatos kommunikáció. *Replika* 17–19: 181-200.

Hodkinson, Paul (2002): *Goth: Identity, Style and Subculture*. Oxford, New York: Berg

Horváth Sándor (szerk.) *Mindennapok Rákosi és Kádár korában*. Budapest: Nyitott Könyvműhely, 2008.

Falussy Béla (szerk.): *A szabadidő szociológiája*. Gondolat, Budapest, 1976.

Idő és antropológia. Szerk. Fejős Zoltán. Budapest: Osiris, 2000.

Kacsuk Zoltán (2005): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo törzsek. Budapest, *Replika* 53: 91–110.

Klaniczay Gábor – S. Nagy Katalin: *Divatszociológia*. Budapest: Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 1982.

Losonczy Ágnes: *Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben*. Gondolat, 1977.

- Rácz József (1998): A '80-as évek ifjúsági szubkultúrái Magyarországon. In Rácz J.: *Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák: Válogatott tanulmányok*. Budapest, Scientia Humana
- Schulze, Gerhard: "Élménytársadalom" *Szociológiai figyelő* 1-2. sz.:135-157.
- Szapu Magda (2002): *A zúrkorszak gyermekei. Mai ifjúsági csoportkultúrák*. Budapest, Századvég Kiadó
- Tibori Tímea: *A szabadidő szociológiája*. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, 2002.
- Utasi Ágnes: *Családok és életstílusok*. Budapest: MTA Politikatudományi Intézete 1991.
- Utasi Ágnes: *Életstílus – csoportok, fogyasztási preferenciák*. Budapest: Társadalomtudományi Intézet. 1984.
- Utasi Ágnes: *Középosztály – kapcsolatok*. Budapest: Új Mandátum Kiadó, 2000.
- Varga Marianna: *Magyar népviseletek régen és ma*. Budapest, 1982.
- Vitál Attila (szerk.): *Művelődésszociológia*. Möbius Print, Nyíregyháza, 2002. (A szabadidőről.)

TANTÁRGYLEÍRÁS

A tantárgy címe: Szegénység és társadalmi kirekesztettség
Kódja: BTSZA203
Félév: tavaszi
Előfeltételek: nincs
A tárgy típusa: szeminárium/ <u>előadás</u> /gyakorlat
Óraszám/hét: 2
Kredit érték: 3
Oktató: Czibere Ibolya

A tantárgy általános célja és specifikus célkitűzései:

A félév folyamán a hallgatók megismerkednek a szegénység társadalmi okait magyarázó szociálpolitikai és szociológiai elméletekkel, a rendszerváltás elszegényedésre gyakorolt hatásaival, a legújabb szegénységi kockázatokkal és a szegénységet kezelni hivatott uniós és nemzeti stratégiai programokkal.

A tantárgy minimumkövetelményei:*Kimeneti minimumkövetelmények*

- szegénységdefiníciók, szegénységmeghatározások
- jövedelmi szegénység mérése, formái, szegénységi küszöbök típusai
- funkcionista szegénységelméletek, konfliktuselméletek
- a szegénység történeti dimenziói, a szegénypolitika lényege
- Zigány Zoltán munkássága
- Hilscher Rezső munkássága
- a társadalmi kirekesztődés, kirekesztettség, kirekesztés összefüggései, lényege
- az Európai Unió és Magyarország társadalmi integrációra és befogadásra irányuló stratégiai célkitűzései, dokumentumai
- elszegényedési okok és következményeik a rendszerváltás után Magyarországon
- jelenkori elszegényedési kockázatok
- az elszegényedés kockázatában kiemelten érintett társadalmi csoportok helyzetének ismerete (gyermekek, cigányság, nők, hátrányos helyzetű térségek, települések lakói)

A tantárgy keretében elsajátítandó ismeretek és kompetenciák:

- az egyenlőtlenségek okainak értelmezése
- az egyenlőtlenségi helyzetek értelmezése
- az egyenlőtlenségi helyzetekre vonatkozó információk gyűjtése, feldolgozása
- alapvető társadalmi értékek tisztelete, védelme
- a társadalmi integrációt erősítő programokban, beavatkozásokban való közreműködési hajlandóság

- a szegénységi problémák iránti érzékenység
- a szegénységi problémák iránti nyitottság
- együttműködő, kapcsolatteremtő képesség
- a szegénységgel kapcsolatos fejlett kommunikációs eszköztár
- empátia és tolerancia

A tantárgy részletes leírása (kb. 10 témakörre kibontva):

1. A szegénység fogalma és formái. A jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek mérése. Az egyenlőtlenségi mérőszámok főbb típusai és jellemzői. A szegénységi küszöbszámok típusai, számításuk módszerei.
2. A szegénység szociológiai megközelítése: strukturális viszonyok, a szegénység kultúrája elmélet és az underclass-megközelítés.
3. A szegénység történelmileg változó kategóriái. A hazai „ki a szegény?”- probléma értelmezési keretei 100 évvel ezelőtt és napjainkban. Szegénypolitikai és szociálpolitikai viszonyrendszerek, érvek és ellenérvek.
4. A társadalmi kirekesztés és kirekesztődés elméleti, történeti alapjai, nemzetközi folyamatok, összefüggések. Küzdelem a szegénység és a társadalmi kirekesztődés ellen az EU-ban. Társadalmi befogadás.
5. A tartós és az átmeneti szegénység természete és dinamikája. Az „n-szer szegény” problematikája.
6. Tipikus szegénységi és elszegényedési kockázatok Magyarországon.
7. A nők szegénysége történeti perspektívában.
8. A cigányság helyzete és életkörülményei. Változások a rendszerváltás után: munkanélküliség, elszegényedés, marginalizálódás, kirekesztődés.
9. A gyermekszegénység nemzetközi és hazai jelenségei. A magyarországi szegény sorsú gyermekek és családjaik helyzete. A gyermekszegénységet vizsgáló hazai kutatási eredmények.

Vizsgára bocsátás feltételei: nincs

Értékelés (félévközi ellenőrzések formája, év végi értékelés módja):

Félévközi ellenőrzés: nincs

Félév végi értékelés módja: írásbeli vizsga

Megjegyzés (feltételezett tudásanyag, előképzettségi szint): nincs

Kötelező és ajánlott irodalom:

Kötelező irodalom:

1. **Bibó István:** *Elit és szociális érzék.* In: Bibó István: Válogatott tanulmányok I. kötet 1935-1944. Magvető Könyvkiadó, Budapest
2. **Gyáni Gábor:** *Regulázó gondoskodás.* In: Léderer Pál - Tenczer Tamás - Ulicska László: „A tettetésnek minden mesterségeiben jártasok ...”. – Koldusok, csavargók, veszélyeztetett gyerekek a modernkori Magyarországon. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1998
3. **Feischmidt Margit:** *Társadalmi kirekesztés és a mobilitás lehetőségei aprófalvakban élő, cigánynak tartott emberek életében.* In: Kovács Katalin - Váradi Mónika (szerk.): Hátrányban, vidéken. Argumentum, Budapest, 2013 (75-105. o.)
4. **Ferge Zsuzsa:** *Fejezetek a magyar szociálpolitika történetéből.* Kávé Kiadó, Budapest, 1998
5. **Ladányi János-Szelényi Iván:** *Cigányok és szegények.* In: Ladányi János-Szelényi Iván: A kirekesztettség változó formái. Napvilág Kiadó, Budapest, 2004
6. **Sen, Amartya:** *A szegénység mint a képességek hiánya.* In: Sen, Amartya: A fejlődés mint szabadság. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2003
7. **A szegényekkel dolgozó szociális munkások véleménye.** In: Gyorsjelentés a szegényedésről. Szociális Szakmai Szövetség, Budapest, 2003
8. **Czibere Ibolya – Molnár Éva:** Mélyszegénységben élő fiatal nők munkaerőpiaci és párválasztási perspektívái elzáródott vidéki térben. Egy magyar-román határ menti zsákfalú esete. *Erdélyi Társadalom*, 14. évf. 1. szám [https://www.researchgate.net/publication/311375645_Melyszegenysegben_elo_fiatal_nok_munkaeropiaci_es_parvalasztasi_perspektivai_elzarodott_videki_terben_Egy_magyar-roman_hatar_menti_zsakfalu_esete](https://www.researchgate.net/publication/311375645_Melyszegenysegben_elo_fiatal_nok_munkaeropiaci_es_parvalasztasi_perspektivai_elzarodott_videki_terben_Egy_magyar-roman_hatar menti_zsakfalu_esete)

Ajánlott irodalom:

1. **Erős Ferenc – Fábíán Zoltán:** *Az etnikai előítéletek kialakulásáról – Tekintélyelvűség és szociális környezet.* In: Educatio 1999/2.
2. **Kopasz Mariann:** *Lakóhelyi szegregáció és társadalmi feszültségek a magyarországi településeken.* In: Társadalmi Riport 2004; TÁRKI Budapest, 2004
3. **Németh László:** *A Medve utcai polgári.* Pannónia könyvek, Budapest, 1988
4. **Váradi Monika Mária:** *Megélhetés és támogató kapcsolatok – az aprófalusi szegénység arcai* In: Kovács Katalin - Váradi Mónika (szerk.): Hátrányban, vidéken. Argumentum, Budapest, 2013 (106-134. o.)

Társadalom- és szociálpolitika

BA I. évfolyam szociális munka és szociológus szakos hallgatók számára.

2018/2019. II. félév

Kurzus elnevezése:

Szociális munka BA:

Társadalom –és szociálpolitika II. (BTSZ 206 BA)

Szociológia BA:

Társadalompolitika (BTSZA204BA)

Követelmény: kollokvium/írásbeli vizsga

Kredit pont: 3

A Társadalom- és szociálpolitika tantárgy célja: a szociálpolitika alapfogalmainak, alapelveinek, technikáinak, értékeinek és célcsoportjainak megismertetése, a jóléti állam szerepének és lehetőségeinek bemutatása, a jóléti állam intézményeinek és eszközeinek elemzése, a szakmai nyelvezet fejlesztése, s a hallgatók készségeinek fejlesztése annak érdekében, hogy a képesek legyenek megérteni és elemezni az alapvető társadalompolitikai és szociálpolitikai folyamatokat.

Az előadások témája:

1. *„A jólét társadalma, avagy mire jó a szociálpolitika? ”*
A társadalompolitika, a szociálpolitika, és a szegénypolitika fogalma, jellemzői
2. *„A jólét társadalmi konstrukciója: hogy határozzuk meg a küszöböt?”*
Célok és értékek a szociálpolitikában
3. *„Miért nőnek az egyenlőtlenségek?”*
Mit jelent napjaink szociálpolitikájában az egyenlőség?
4. *„Szegénytörvények és szociális biztonság a jóléti állam előtt”*
A jóléti állam kialakulása, szerepvállalása
5. *„Jóléti stratégiák”*
A modern ideológiák és a jóléti állam
6. *„Konszenzusok és konfliktusok a jóléti elosztás terén”*
A szociálpolitika alapelvei, a jóléti elosztás technikái
7. *„A jólét ára”*
A jóléti elosztás: piac és redisztribúció
8. *„Inklúzió és exklúzió napjaink társadalmában”*
A szociálpolitika intézményei és eszközei
9. *„Ki lehet a kockázatviselő közösség tagja?”*
A társadalombiztosítási rendszerek kialakulása, jellemzői
10. *„A jóléti csapda, avagy mítoszok a jóléti államról”*
A jóléti állam válsága, a jóléti rendszerek kiteljesedése, jóléti pluralizmus

A felkészülést segítő tankönyvek, kötelező és ajánlott irodalmak listája

Tankönyv:

Ferge Zsuzsa (2017): *Magyar társadalom- és szociálpolitika 1990-2015*. Osiris Kiadó, Budapest 21-160. old.

Tomka Béla (2015): *Szociálpolitika. Fejlődés, formák, összehasonlítások*. Osiris Kiadó, Budapest 9-176. old.

Kötelező irodalom:

Krémer Balázs (2009): *Bevezetés a szociálpolitikába*. Napvilág Kiadó, Budapest

http://www.academia.edu/18741577/Bevezet%C3%A9s_a_szoci%C3%A1lpolitik%C3%A1ba_-_k%C3%B6nyv 115-265. old.

Zombori Gyula (1994): *A szociálpolitika alapfogalmai*. Az ELTE Szociológiai Intézet Szociálpolitikai Tanszéke és a Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület könyvsorozata. A Szociális szakképzés könyvtára. T-TWINS Kiadói és Topográfiai Kft., Budapest

Ajánlott irodalom

Andor László (2017): *Jóléti modellek, európai válságok*. Noran Libro, Budapest

Castel, Robert: *A társadalmi biztonság elvesztése I-II*. Esély 2005./ 4. 42-66. old.
2005/ 5. 3-24. old. és 2005/6. 3-23. old.

http://www.esely.org/kiadvanyok/2005_4/castel.pdf

http://www.esely.org/kiadvanyok/2005_6/castel.pdf

Esping-Andersen, G. (2006) *Ismét a Jó Társadalom felé?* Esély 2016/6. 3-27. old

http://www.esely.org/kiadvanyok/2006_6/ESPING.pdf

Mózer Péter - Tausz Katalin – Varga Attila (2015): *A segélyezési rendszer változásai*. Esély 2015/3 43-67. old.

http://www.esely.org/kiadvanyok/2015_3/2015-3_2-1_MozerTauszVarga_Segelyezesi_rendszer.pdf

Sinclair, S. (2016): *Introduction to Social Policy Analysis. Illuminating Welfare*. Policy Press, University Bristol, Bristol

Tausz Katalin (2017) *Segélyezés*. In Ferge Zsuzsa (2017) *Magyar társadalom-és szociálpolitika 1990-2015*. Osiris Kiadó, Budapest, 310-337.

Voszka Éva: *Százezer vagy tízmillió? A rászorultak körei* Esély 2006/ 4. 3-21. old.

http://www.esely.org/kiadvanyok/2006_4/VOSZKA.pdf

Walker, Robert (2016): *A szegénység szégyene* Esély 2016/3. 3-45. old.

http://www.esely.org/kiadvanyok/2016_3/2016-3_1-1_Walker_Szegenyseg_szegyene.pdf

A félévi érdemjegy megszerzésének a feltétele:

1. Az órákon való rendszeres és aktív részvétel.
2. A tankönyvek és a kiadott kötelező olvasmány alapos ismerete.
3. A félév végén egy 100 pontos teszt legalább 50 %-os teljesítése az előadások és a megadott szakirodalom alapján.

Debrecen, 2019. február 12.

Dr. Csoba Judit
egyetemi tanár

TANTÁRGYI TEMATIKA

A tantárgy címe: Szociológia IV. (Az interjútechnika alapjai)
A tantárgy kódja: BTSZA2050BA
A szak megnevezése (N/L): szociológia BA
Az oktató neve: Molnár Éva

A tantárgy oktatási céljainak lényegi összefoglalása

A kurzus célja a társadalomtudományi kutatások során alkalmazott legfontosabb kvalitatív adatgyűjtési eljárások (terepmunka és interjú) megismerése. A hallgatók a kurzus során megismerkednek a kutatási terv és az interjúvázlat elkészítésének szabályaival, továbbá az interjúfelvétel és az interjúelemzés technikáival. A kurzuson való aktív részvétel hozzájárul a kommunikációs készségek, a strukturált, analitikus gondolkodásmód és a rendszerszemlélet fejlődéséhez.

Követelmények

- órai aktivitás
- interjúvázlat elkészítése, benyújtása és a szükséges javítások megtétele
- egyéni interjú elkészítése
- az interjú pontos átirata, metakommunikáció jelölésével, terepmunka-naplóba illesztve, környezettanulmány formájában
- interjúk bemutatása és opponálása

Értékelés

A kurzus teljesítésének feltétele a rendszeres óralátogatás (legfeljebb 3 hiányzás elfogadható) és a szemináriumokon való aktív részvétel. A hallgatók a félév során interjúvázlatot, majd ez alapján interjút készítenek, feldolgozzák azt, s ezek értékelése alapján történik a félévi érdemjegyek megállapítása.

A félév tematikája

1. Kvalitatív kutatómódszertan
2. Terepmunka és megfigyelés
3. Az interjú-technika helye a terepmunkában
4. Mikor használatos az interjú? Előnyök és hátrányok
5. Alapvető pszichológiai ismeretek és az empátia, kérdezés, metakommunikáció témaköre
6. Interjú technikák
 - a. Strukturált
 - b. Félig strukturált

c. Strukturálatlan interjú

7. A kérdés dilemmái, kérdezői hibák
8. Az élettörténeti módszerről, Interpretációk és konstituált rendszerek
9. Interjúvázlat, interjúk felvétele
10. Tartalomelemzés, diskurzuselemzés, elemzési lehetőségek
11. Etikai kérdések
12. Eredmények interpretálása

Kötelező irodalom:

Babbie, Earl (2001): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest 350-437.

Fónai Mihály – Kerülő Judit – Takács Péter (2001): Bevezetés az alkalmazott kutatómódszertanba. Pro Education Alapítvány, Budapest 89-105.

Geertz, Clifford (2001) Sűrű leírás. In: Geertz: Az értelmezés hatalma. Osiris, Budapest 194-226.

Heltai Erzsébet – Tarjányi József: A szociológiai interjú készítése. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/html/a509.html>

Héra Gábor – Ligeti György (2006): Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Könyvkiadó, Budapest 142-166.

Kovács Éva: Interjúk módszerek és technikák. In: Kovács Éva (szerk.): Közösségtanulmány. Módszertani jegyzet. Néprajzi Múzeum, PTE-BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest 269-277.

Kvale, Steinar (2005): Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba. József Műhely Kiadó, Budapest 161-224.

Mason, Jennifer (2005): A kvalitatív kutatás. József Műhely Kiadó, Budapest 130-195.

Vicsek Lilla (2004): Fókuszcsoport. Osiris Kiadó, Budapest

Ajánlott irodalom:

Buda Béla (1994) A metakommunikáció jelensége és szerepe. In: Buda B.: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei. Budapest. 109-115.

Buda Béla (1999) A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei. In: T. Kiss: A szemtől-szembeni formációk kommunikációs viszonyai. Budapest 35-71.

TANTÁRGYI TEMATIKA
2018-19. II. félév

Szociológia IV. (Az interjútechnika alapjai)
BTSZA2050

szeminárium; **kötelező**

A szak megnevezése (N/L): Szociológia BA . 1. évf. /2. csoport

Az oktató neve: Murányi István

Hely/idő: I. terem /Csütörtök/12.00-14.00/ Fsz. 49.

A kurzus célja: a kvalitatív társadalomtudományi módszertani technikák (kritériumok és korlátok) megismerése, kellő elméleti és gyakorlati alap biztosítása a későbbi gyakorlatok, szemináriumok feladatainak sikeres elvégzéséhez.

A jegy 50 százaléka : a szemináriumok elején megírt cc. 10 perces tesztek eredményeinek átlaga (5 fokozatú skála, megfelelt 3.00 vagy nagyobb átlag) A tesztek az előző órán megbeszélte / kijelölt (bold) szakirodalomra vonatkoznak. A jegy másik 50 százalékát két feladat elvégzése alkotja (25-25 százalékban) 1. Feladat: részvétel a Debrecen-kutatás kvalitatív feladataiban; 2. Feladat: a félév végén kijelölt időpontra - a kötelező szakirodalom alapján - legalább 10 oldal terjedelmű esszé elkészítése .

A szemináriumon kötelező a részvétel, a hiányzási lehetőségeket a BTK érvényes szabályai határozzák meg.

A Debrecen kutatás feladatai:

1. Az lakótelepi társadalom leírásával és "működésével" kapcsolatos szakirodalom gyűjtése és feldolgozása (időpont: 2019. 02.20-2019. 03. 19)
2. A kvalitatív félig strukturált interjúk és a fókuszcsoportok tematikus blokkjainak, interjúvázlatainak kidolgozása + a minta meghatározása (időpont : 2019. 03.19 - 2019.05.01)
3. Az interjúk elkészítése és transzkribálása (időpont: 2019.05.1 - 2019.05.20)

A kurzus tematikája

Kvalitatív kutatás - interjú technikák

Interjú módszerek típusai

Strukturálatlan interjúk

A fókuszcsoport

A narratív interjú

Szakirodalom:

- Kovács Éva: Interjú módszerek és technikák. In: Kovács Éva (szerk.): Közösségtanulmány. Módszertani jegyzet. Budapest: Néprajzi Múzeum, PTE-BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, 269-277. old. írását, amely a netről letölthető.
- Héra Gábor – Ligeti György (2005): Módszertan. Bevezetés a társadalmi jelenségek kutatásába. Budapest: Osiris Kiadó, 51-54. old.2. Earl Babbie : A társadalomkutatás gyakorlata Ballasi Kiadó, Bp.,1995. 251-275. Old
- Héra Gábor-Ligeti György: Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Könyvkiadó, Budapest, 2005. (az interjú fejezet)

- Heltai Erzsébet-Tarjányi József: A szociológiai interjú készítése. Budapest, Tárki – letölthető
Steinar Kvale: Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba. Jászöveg Műhely
Kiadó, Budapest, 2005.
- Fónai Mihály-Kerülő Judit-Takács Péter: Bevezetés az alkalmazott kutatómódszertanba.
Pro Educatione Alapítvány, Nyíregyháza, 2001. 89-120 old.
- Bögre Zsuzsanna: Élettörténet elméletben és gyakorlatban. Szociológia Szemle, 2003/1. (internet-
ről letölthető)
- Vicsek Lilla (2006): Fókuszcsoport. Budapest: Osiris Kiadó, 231-302. old. 2. Fókuszcsopor-
tos interjú. In.: Letenyei László (szerk.): Településkutatás I.-II. Módszertani kézikönyv és
szöveggyűjtemény. Budapest: TeTT könyvek, 97-119. old. (interneten elérhető)
- Bögre Zsuzsanna (2003): Élettörténeti módszer elméletben és gyakorlatban. In: Szociológiai
Szemle 2003/1. 155-168. (interneten elérhető)
- Kovács Éva - Vajda Júlia (2002): „Leigazoltam a zsidókhoz. In: Mutatkozás. Zsidó Identitás
Történetek. Múlt és Jövő kiadó Budapest, 61-78. – letölthető
- Gyáni Gábor (1998): Emlékezés és oral history. In: Bögre Zsuzsanna (2007): Élettörténet a
társadalomtudományokban. Szöveggyűjtemény. Budapest – Piliscsaba: PPKE, 155-166. old.
- Kovács Éva: Narratív biográfiai elemzés. In: Kovács Éva (szerk.): Közösségtanulmány. Mód-
szertani jegyzet. Budapest: Néprajzi Múzeum, PTE-BTK Kommunikáció- és Médiatudományi
Tanszék, 373-396. old. letölthető

TANTÁRGYI TEMATIKA

A tantárgy címe: A fogyatékossgal élők

A tantárgy kódja: BTSZA208BA

A szak megnevezése (N/L): szociológia (BA)

Az oktató neve: Molnár Éva

A tantárgy oktatási céljainak lényegi összefoglalása

A félév során a hallgatók megismerkednek a fogyatékossgal kapcsolatos fogalmakkal, az akadályozott, a fogyatékossgal élő, a megváltozott munkaképességű és az egészségkárosodott emberek társadalmi-demográfiai jellemzőivel, továbbá a témakörhöz kapcsolódó legfontosabb nemzetközi és hazai kutatások eredményeivel. Akurzus hozzájárul a szociális érzékenység és az empátikus készség fejlesztéséhez, a célcsoport élethelyzetének komplex megismerése erősíti a globális gondolkodás képességét.

A félév tematikája

- A fogyatékossgal szociológiai értelmezése
- A legfontosabb hazai és nemzetközi kutatások eredményeiről
- A fogyatékossgal kapcsolatos törvények, rendeletek Magyarországon
- Fogyatékossgal élő emberek a szociális ellátórendszerben
- Az akadályozott/fogyatékossgal élő/megváltozott munkaképességű/egységkárosodott emberek társadalmi-demográfiai jellemzői
- Rehabilitáció, habilitáció
- Integrált, szegregált oktatás kérdésköre
- Munkaerőpiaci(re)integráció
- A fogyatékossgal élő emberek médiareprezentációja
- Jó gyakorlatok a társadalmi integráció elősegítésére

A félév teljesítése, értékelése

- A félév gyakorlati jeggyel zárul, legfeljebb 3 hiányzásig teljesíthető
- Két zárthelyi dolgozat sikeres megírása
- Aktív órai részvétel, a szakirodalmak alapos ismerete

Kötelező irodalom

KSH (2015): A fogyatékosággal élők helyzete és szociális ellátásuk.

http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_17_2011.pdf

Könczei György – Hernádi Ilona (2011): A fogyatékoságtudomány főfogalma és annak változásai.

In: Nagy Zita Éva (szerk.): Az akadályozott és egészségkárosodott emberek élethelyzete Magyarországon. NCSSZI, Budapest 7-28.

www.ncsszi.hu/download.php?file_id=1904

Nagy Zita Éva (2011): A fogyatékosággal élők. In: Csoba Judit (szerk.): Munkaerő-piaci változások, leszakadó társadalmi csoportok. Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék, Debrecen 133-141.

<http://mek.oszk.hu/11900/11933/11933.pdf>

Verdes Tamás – Scharle Ágota – Váradi Balázs: Intézet helyett. A fogyatékos személyeket támogató szociálpolitika megújításának lehetséges irányairól. Esély 2011/4.

http://www.esely.org/kiadvanyok/2011_4/01averdes.indd.pdf

Ajánlott irodalom

Bass László (szerk.) (2008): *„Amit tudunk és amit nem ... az értelmi fogyatékos emberek helyzetéről Magyarországon. Kézenfogva Alapítvány, Budapest*

Fogyatékoságtudományi tanulmányok (2009): A fogyatékoság definíciói Európában: Összehasonlító elemzés.

<http://mek.oszk.hu/09400/09455/09455.pdf>

Nagy Zita Éva: *Van-e út a munkába? Metszetek. A rokkantellátásban résztvevő emberek munkaerő-piaci esélyeinek vizsgálata, különös tekintettel a személyes jellemzőikre. Metszetek 2014/1. 238-264.*

http://metszetek.unideb.hu/files/201401_12_nagy_zita_0.pdf

Komáromi Róbert (2003): *A megváltozott munkaképességű és fogyatékos munkavállalók munkaerő-piaci integrációjáról. Esély 2003/5 27-59.*

http://www.esely.org/kiadvanyok/2003_5/KOMAROMI.pdf

Kullman Lajos (1999): *A fogyatékos emberek és rehabilitációjuk. In: Katona F. – Siegler J.: Orvosi rehabilitáció. Medicina, Budapest*

<http://mek.oszk.hu/09800/09834/09834.pdf>

Lisznyai Sándor (2013): *Mi az intervenciónk alapja? A fogyatékoságmodelljei. In: Juhász Márta (szerk.): A foglalkozási rehabilitáció támogatása pszichológiai eszközökkel. Typotex Kiadó, Budapest*

TANTÁRGYI TEMATIKA

A tantárgy címe: Kisebbségek a társadalomban
A tantárgy kódja: BTSZA2090BA
A szak megnevezése (N/L): Nappali
Az oktató neve: Balcsók István

A tantárgy oktatási céljainak lényegi összefoglalása

A tantárgy célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek fontosabb társadalmi, történeti, földrajzi és egyéb jellemzőit, képet kapjanak a határon túli (karpát-medencei és szórvány) magyarság helyzetéről, a többség-kisebbség viszonyrendszer európai és magyarországi sajátosságairól, kiemelten kezelve a cigányság és a zsidók jellemzőit.

A félév tematikája

A félév folyamán öt fő témakört tekintünk át, az ezeken belüli résztémákat a vállalt prezentációk függvényében egyeztetjük. A feldolgozott tematikai egységek az alábbiak:

- I. témakör: A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek: demográfia, történet, identitás
- II. témakör: Magyarok (és nem magyarok) kisebbségben
- III. témakör: A magyarországi cigányok
- IV. témakör: A magyarországi zsidók
- V. témakör: Többség és kisebbség viszonya

Értékelés

- Akurzus gyakorlati jeggyel zárul, ezért teljesítésének feltétele rendszeres óralátogatás (legfeljebb három hiányzás elfogadható).
- Aktív órai részvétel.
- A félév során tartott prezentáció és a félévet lezáró elemzés (az öt témakör egyikéből – az oktatóval megbeszélte konkrét téma alapján – legalább öt oldal terjedelmű, önálló elemzés elkészítése a javasolt és szabadon választott szakirodalom alapján).

Irodalom a témakörökhöz

I. A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek: demográfia, történet, identitás

- Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon. Kossuth, Budapest, 1986.
- Bakó Boglárka (szerk.): Lokális világok. Együttélés a Kárpát-medencében. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2003, 384 o.
Letölthető: http://www.mtaki.hu/munkatarsak/bako_boglarka_publikaciok.html
- Bindorffer Györgyi (1997) Nyelvében él az etnikum. Identitás, nyelvi és kulturális reprezentáció egy magyarországi sváb faluban. Szociológiai Szemle, 2. szám, 125-141. old.
- Bindorffer Györgyi: Kettős identitás: etnikai és nemzeti azonosságtudat Dunabogdányban. Budapest, Új Mandátum - MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2001.
- Fehér István, 1993. Az utolsó percben. Magyarország nemzetiségei 1945-1990. Kossuth, Budapest.
- Joó Rudolf, 1988. Etnikumok és regionalizmus Nyugat-Európában. Gondolat, Budapest.
- Kiss Gy. Csaba, 1993. Közép-Európa, nemzetek, kisebbségek. Tanulmányok, publicisztikai írások. Pesti Szalon, 1993.
- Schlett István: Kisebbségnézőben. Beszélgetések és dokumentumok. Kossuth, 1993.
- Stephen Steinberg, 1994. Az etnikum mítosza. Fajok, etnikumok és osztályok Amerikában. Cserépfalvi Alapítvány. Budapest. 1994
- Sz. Dévai Judit, 1993. Identitás-szélzúgásban. Nemzeti történelemismeret, önazonosság és az interetnikus viszonyok tükröződése szlovákiai magyar fiatalok tudatában. Komáromi Lapok, Komarno.
- Szarka László: Kisebbségi léthelyzetek, közösségi alternatívák. Az etnikai csoportok helye a kelet-közép-európai nemzetállamokban, Lucidus Kiadó, Budapest, 2004, 342. o.
Letölthető: http://www.mtaki.hu/tanulmanyok/szarka_laszlo/
- TilkovszkyLoránt, 1994: Nemzetiség és magyarság. Nemzetiségi politika Magyarországon Trianontól napjainkig. Ikva Kiadó, Budapest.
- Tóth Ágnes, Vékás János, Tamás K. (szerk.): Tízéves a kisebbségi törvény, NEKH, Budapest, 2004, 116 p.

II. Magyarok (és nem magyarok) kisebbségben

- Joó Rudolf (1988): Etnikumok és regionalizmus Nyugat-Európában. Gondolat, Budapest.
- Kiss Gy. Csaba (1993): Közép-Európa, nemzetek, kisebbségek. Tanulmányok, publicisztikai írások. Pesti Szalon.
- Szarka László (2004): A kisebbségi magyar közösségek helyzete és fejlődési tendenciái a kutatások tükrében. (<http://www.korunk.org/oldal/php?ev=2004&honap=1&cikk=495>)
- Kovács Ilona: Magyar szórványközösségek a Kárpát-medencén kívül. 436-445 old.(letölthető)
- Várdy Béla (2000): Magyarok az Újvilágban. Az észak-amerikai magyarság rendhagyó története. MNYKNT, Budapest.
- Fejős Zoltán (1988): Magyarok az Egyesült Államokban az 1980-as években. Demográfia, társadalmi adatok, fogalmi problémák. In: Magyarságkutatás. A Magyarságkutató Intézet évkönyve, 1988. 177–216.

- Szarka László, Vízi Balázs, Majtényi Balázs, Kántor Zoltán (2007, szerk.): Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában. Budapest, Gondolat, 2007.
- Papp Richárd-Szarka László (2008, szerk.): Bennünk élő múltjaink. Történelmi tudatkulturális emlékezet. Zenta, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet.
- Ilyés Zoltán (2008): Mezsgyevilágok. Etnikus interferenciák és nemzeti affinitások térbeli mintázatai a Kárpát-medencében. Budapest, Lucidus Kiadó.
- Bárdi Nándor, Fedinec Csilla, Szarka László (2008, szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Budapest, Gondolat, MTA Kisebbségkutató Intézet.
- Stephen Steinberg (1994): Az etnikum mítosza. Fajok, etnikumok és osztályok Amerikában. Cserépfalvi Alapítvány. Budapest.
- Sz. Dévai Judit (1993): Identitás-szélzugásban. Nemzeti történelemismeret, önazonosság és az interetnikus viszonyok tükröződése szlovákiai magyar fiatalok tudatában. Komáromi Lapok, Komarno.
- Szarka László (2004) Kisebbségi léthelyzetek, közösségi alternatívák. Az etnikai csoportok helye a kelet-közép-európai nemzetállamokban, Lucidus Kiadó, Budapest Letölthető: http://www.mtaki.hu/tanulmanyok/szarka_laszlo/

III. A legnagyobb kisebbség: a romák

- Csalog Zsolt (1993): A cigányság a magyar munkaerőpiacon. Szociológiai Szemle, 1. szám, 29-34. old.
- Erős Ferenc (szerk.) (1998): Megismerés, előítélet, identitás. Szociálpszichológiai szöveggyűjtemény.
- Erős Ferenc (1997): Etnicitás és identitás - a cigányellenesség dimenziói a mai magyar társadalomban. Magyar Tudomány, 7.
- Fábián Z. (1999): Tekintélyelvűség és előítéletek. Budapest, Új Mandátum.
- Fábián Z.- Erős F. (1996): Autoritarizmus és társadalmi tényezők a cigányellenesség magyarázatában. in: Erős Ferenc (szerk.). Azonosság és különbözőség. Budapest, Scientia Humana.
- Havas G.-Kemény I. (1995): A magyarországi romákról. Szociológiai Szemle. 3.
- Horváth Ágota-Landau Edit-Szalai Júlia (szerk.): Cigánynak születni. Tanulmányok, dokumentumok. Aktív Társadalom Alapítvány / Új Mandátum. Budapest, 2000.
- Kelemen Ágnes (1999): Nemzeti érzelmek és a kisebbségek iránti attitűdök. Szociológiai Szemle. 77- 100 old.
- Kertesi Gábor (1998): Az empirikus cigánykutatások lehetőségéről. Replika, 29. szám, 201-224 old.
- KoosPostma (1996): ChangingPrejudice in Hungary. A StudyontheCollapse of StateSocialism and itsImpactonPrejudiceagainstGypsies and Jews. Rijksuniversiteit Groningen.
- Kovalcsik Katalin (szerk.) (1998): Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből. Tanítók kiskönyvtára, 9. BTF-IFA-MKM, Budapest.
- Lapos András (1995): A longitudinális cigány. Replika, 17-18. szám. 246-251 old.
- Lázár Guy: A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében In.: Többség-kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből. Osiris Kiadó-MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, Budapest, 1996.

- Murányi I. (1998): Szociokulturális és területi tényezők szerepe a 10-17 éves fiatalok előítéletes gondolkodásában. in: Sik Endre-Tóth Judit (szerk.): Idegenek Magyarországon, magyarok idegenben. MTA PTI, 1998.
- Neményi Mária-Szalai Júlia (szerk.): Kisebbségek kisebbsége. A magyarországi cigányok emberi és politikai jogai. Új Mandátum, Budapest, 2005.
 - Nyári László (szerk.): "Míg én rólad mindent, te rólam semmit sem tudsz". Családpolitikai füzetek, 1994. Nemzetközi Családév Titkársága, Budapest.
- Örkény Antal (1995): A kisebbségek csipkerózsika álma és a szociológus herceg esete. Replika, 17-18. szám. 260-273 old.
- Periférián. Roma szociológiai tanulmányok. Ariadne Kulturális Alapítvány, 1997.
- Róbert Péter (1995): Nemzeti és etnikai csoportok társadalmi észlelése. Replika, 17-18.szám. 274-281 old.
- Sik Endre (1995):xxxellenesség. Replika, 17-18. szám. 282-290 old.
- Szabó Ildikó-Örkény Antal: A 14-15 évesek interkulturális világképe. 435-471. old.
- Tuza Tibor (szerk.): Romológiai ismeretek. Segédanyag romológiai képzésben és továbbképzésben résztvevő főiskolai, egyetemi hallgatók és gyakorló pedagógusokszámára. KFRTF, Debrecen,1998.
- Kiss Katalin (2005, szerk.): A magyarországi cigányság - avagy népünk majdnem tíz százalékáról. Budapesti Gazdasági Főiskola. Külkereskedelmi Főiskolai Kar, Nemzetközi Kommunikáció Szak, Nappali tagozat, Médiamenedzsment szakirány Budapest (letölthető)
- Dupcsik Csaba (2009): A magyarországi cigányság története. Budapest, Osiris Kiadó.
- Uta Ágnes-Mészáros Ágnes (1991, szerk.): Cigánylét. Budapest, MTA PTI.
- Szuhay Péter (2012): SosemlenCigányország. "Én cigány vagyok-én pedig nem vagyok cigány". Budapest, Osiris Kiadó.
- Szuhay Péter (1999): A magyarországi cigányság kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája. Budapest, Medicina Kiadó.
- Csepeli György, Örkény Antal, Székelyi Mária (1997, szerk.): Kisebbségsszociológia. Budapest: Kisebbségsszociológiai Tanszék, 1997.

IV. A magyarországi zsidók

- Csepeli György: ... és nem is kell hozzá zsidó. Az antiszemitizmus társadalomlélektana. Kozmosz, Bp., 1990.
- Fábíán Z. (1999): Tekintélyelvűség és előítéletek. Budapest, Új Mandátum.
- Hermann Imre: Az antiszemitizmus lélektana. Cserépfalvi Kiadása, 1990.
- KoosPostma (1996):ChangingPrejudice in Hungary. A StudyontheCollapse of State Socialism and itsImpactonPrejudiceagainstGypsies and Jews. Rijksuniversiteit Groningen
- Kovács András (1995): Előítéletes projekció-e a becslés? Replika, 17-18. szám. 241-245.old.
- Kovács András (szerk.) (1999): A modern antiszemitizmus. Új Mandátum, Budapest.
- Kovács András: A különbség köztünk van. Az antiszemitizmus és a fiatal elit. Cserépfalvi.1997.
- Komoróczy Géza (2012): A zsidók története Magyarországon I-II. Pozsony, Kalligram Kiadó.

- Kovács András (2008): A másik szeme. Zsidók és antiszemiták a háború utáni Magyarországon. Budapest, Gondolat.
- Kovács András (2005): A kéznél lévő idegen. Antiszemita előítéletek a mai Magyarországon. Budapest, Polgart Könyvkiadó.
- Gyurgyák János (2001): A zsidókérdés Magyarországon. Budapest, Osiris Kiadó.
- Hermann Imre (1990): Az antiszemitizmus lélektana. Cserépfalvi Kiadása.

V. Többség-kisebbség viszonya

- Csepeli György-Örkény Antal (1996): A magyar nacionalizmus változó arca. In: Andorkaetal. (szerk.): Társadalmi Riport 1996. Budapest: TÁRKI.
- Murányi István (1998): Szociokulturális és területi tényezők szerepe a 10–17 éves fiatalok előítéletes gondolkodásában. In: Sik E.-Tóth J. (szerk.): Idegenek Magyarországon. Budapest: MTA PTI, 139–152. old.
- Murányi István (1999): Előítéletesség és családi szocializáció a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tizenévesek körében. Szabolcs-Szatmár-Bereg Szemle, 1–14. old.
- Murányi István (2012): Előítéletesség és demokrácia-értelmezés a fiatalok körében. Educatio, XXI. évf. 2. sz.
- Murányi István - Szabó Ildikó (2007): Középiskolások előítéletességének egy lehetséges magyarázata: az életforma. Educatio, 16. évf. 1. sz.
- Kovács András (2007): Lehet-e előítélet az előítélet? Educatio, 16. évf. 1. sz.
- Bakó Boglárka, Papp Richárd, Szarka László (2006, szerk.): Mindennapi előítéletek. Társadalmi távolságok és etnikai sztereotípiák. Budapest, Balassi Kiadó.
- Szabó Ildikó-Örkény Antal (1996): 14-15 éves fiatalok interkulturális világképe. In: Többség-Kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből. Budapest, Osiris-MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport.
- Szabó Ildikó-Örkény Antal (1998): Tizenévesek állampolgári kultúrája. Budapest: Minoritás Alapítvány.
- Enyedi, Zs., Erős, F. (1999, szerk.): Authoritarianism and prejudice. Central European perspectives. Budapest: Osiris.
- Enyedi Zs., Todosijević, B. (2004): Romaellenes előítéletek Magyarországon: A tekintélyelvűség és kulturális elvárás hipotéziseinek vizsgálata. In: EducatioVol. 13, no. 4, 567-582. old.
- Erős Ferenc (1996, szerk.): Azonosság és különbözőség. Tanulmányok az identitásról és az előítéletről. Budapest: Scientia Humana
- Fábíán, Zoltán (1999): Tekintélyelvűség és előítéletek. Budapest: Új Mandátum
- Fábíán, Z., Sik, E. (1996): Előítéletesség és tekintélyelvűség. In: Andorka, R., Kolosi, T., Vukovich, Gy. (szerk.): Társadalmi riport 1996. Budapest: TÁRKI, Századvég, 381-413. old.
- Murányi István (2006): Identitás és előítélet. Budapest: Új Mandátum.
- Brown, R. (1995): Prejudice Old and New. In: Prejudice. Its Social Psychology. Blackwell, Oxford 207–234. (Magyarul: Régi és új előítéletek. In.: Erős F. (szerk.): Megismerés, előítélet, identitás. Szociálpszichológiai szöveggyűjtemény. Budapest, Új Mandátum–Wesley János Lelkészképző Főiskola, 211–236.

TANTÁRGYI TEMATIKA

A tantárgy címe: Városshociológiai és szociográfiai kutatások/filmszociográfia
A tantárgy kódja: BTSZA309BA
A szak megnevezése (N/L): Szociológia BA, Nappali
Az oktató neve: Sipos Flórián

A tantárgy oktatási céljainak lényegi összessége

A tantárgy célja, hogy megismertesse a hallgatókat a szociográfia kialakulásával, a szociológiától eltérő módszereivel és megközelítésével. Ezt főképp fontosabb szerzők műveinek közös feldolgozásával és elemzésével végezzük el (pl. Jahn Ferenc, Ambrus Péter, Erdei Ferenc, Moldova György, illetve Almási Tamás, Schiffer Pál filmjei). A félév másik részében a városshociológia főbb elméleti műveit tekintjük át, kezdve a chicagói humánökológiai iskola ökológiai városmodelljétől a gettók és szubkultúrák kialakulásáig (R. Ezra Park, Ernest W. Burgess, William Isaac Thomas, Louis Wirth) illetve az ezeket kritizáló későbbi megközelítésekig (Hoyt, Gans, Castells). A félévet a hazai urbanizációs folyamatok áttekintése zárja.

Minimum követelmények

A rendszeres és aktív óralátogatás, a szakirodalmi tájékozottság megszerzése és tanúsítása

Értékelés:

Órai munka, kiadott irodalmak rendszeres feldolgozása: 30%

2 zárthelyi dolgozat: 70 %

Tematika:

1. A szociográfia definíciós kísérletei 1945-ig.
2. Szociográfia Magyarországon 1945 után.
3. Városshociográfiai.
4. A dokumentumfilm és a hitelesség.
5. Filmvizsgálat: Almási Tamás: Ózd sorozat (Szorításban, Miénk a gyár I-II.)
6. Filmvizsgálat 2: Schiffer Pál: Videoton sztori I-II.
7. Az amerikai szociológia kialakulása.
8. A Chicagói iskola és a humánökológia
9. A humánökológiai determinizmus kritikái, településszociológia.
10. A településszerkezet változásai Magyarországon.

Kötelező irodalom

Ambrus Péter: Dzsumbuj. Budapest, Magvető, 1988.

Cohen, Albert K.: A szubkultúrák általános elmélete. In: Huszár Tibor – Sükösd Mihály (szerk.): Ifjúságszociológia. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1969. Budapest. 264-286 pp.

Moldova György: Tisztelet Komlónak. Budapest, Szépirodalmi Kiadó, 1973.

Szelényi Iván: Városshociológia. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973.

Thomas, William Isaac – Znaniecki, Fabian: A lengyel paraszt Európában és Amerikában. 1–2. kötet, Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2002.

Vörös Adél: Emberek az embertelenségben. A rendszerváltás vesztesei Almási Tamás és Schiffer Pál dokumentumfilmjeiben. Metropolis 2004/2. <http://metropolis.org.hu/?pid=16&aid=96>

Ajánlott irodalom

Horváth Sándor: A Kapu és a határ – a mindennapi Sztálinváros Budapest, 2005. MTA TTI

Csanádi Gábor – Csizmady Adrienne (2004) Szuburbanizáció és társadalom. In Csizmady Adrienne, Huszl Idikó (szerk.) Település- és városshociológia. Szöveggyűjtemény, 60-89. o. Budapest. Gondolat Kiadó, 2004.

Jahoda, Marie – Lazarsfeld, Paul F. – Zeisel, Hans (1999) Marienthal. Szociográfiai kísérlet a tartós munkanélküliség hatásairól. Budapest. Új Mandátum Könyvkiadó.

Madarász Imre: Városshociológia. Gödöllő, 2011, SZIE.

Miskolczi Miklós: Város lesz, csak azért is. Budapest, Szépirodalmi, 1978.

Pásztor Gyöngyi: Városshociológia - Elméletek és problémák. Kolozsvári Egyetemi Kiadó / Presa Universitară, 2006.

Preisich Gábor: Budapest városépítésének története 1945–1990, Budapest. Műszaki Könyvkiadó, 1998

Filmek:

Almási Tamás: Ózd sorozat

Lugossy István: Lakihegyiek

Schiffer Pál: Videoton-sztori

Szomjas György: Falfúró

Tarr Béla: Panelkapcsolat

Török Ferenc: Moszkva tér